

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**VLOGA SID BANKE PRI SPODBUJANJU INOVATIVNE DEJAVNOSTI
PODJETIJ**

Ljubljana, junij 2011

NEJC DVORAČEK

IZJAVA

Študent Nejc Dvoraček izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Marka Jakliča, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POSNETEK STANJA V SLOVENIJI	2
1.1 Osnovne informacije	2
1.2 Gospodarski kazalniki	2
1.3 Konkurenčni položaj Slovenije	5
1.4 Inovacijska uspešnost Slovenije	9
1.5 Ključni podatki na področju znanosti ter raziskav in razvoja	11
2 STRATEŠKI DOKUMENTI IN NJIHOVI CILJI NA RAVNI DRŽAVE IN EVROPE	14
2.1 Strategija Evropa 2020	14
2.2 Slovenija in strategija Evropa 2020.....	16
2.3 Strategija razvoja Slovenije (SRS)	17
2.4 Državni razvojni program (DRP)	17
2.5 Slovenska izhodna strategija 2010–2013	18
2.6 Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2011–2020	18
3 SID BANKA	19
3.1 Opredelitev pojma razvojne finančne institucije.....	19
3.2 Zgodovina SID banke.....	21
3.3 Vloga SID banke kot razvojne finančne institucije.....	22
4 TRŽNA VRZEL	23
4.1 Opredelitev pojma	23
4.2 Ocenjevanje tržne vrzeli	24
4.3 Tržna vrzel v Sloveniji (opisno).....	25
5 IDEALEN MODEL ZA IZVEDBO V SODELOVANJU Z DRŽAVO (SPODBUJEVALNO RAZVOJNA PLATFORMA – SRP).....	27
5.1 Instrumenti finančnega inženiringa	28
5.2 Spodbujevalno razvojna platforma.....	29
5.3 Vzpostavitev in delovanje SRP	29
5.4 SRP in poslovanje SID banke.....	30
SKLEP.....	31
LITERATURA IN VIRI.....	32

KAZALO SLIK

Slika 1:	Delež izvoza Slovenije po državah.....	3
Slika 2:	Delež uvoza Slovenije po državah.....	3
Slika 3:	3-stopenjski model konkurenčnosti gospodarstev	8
Slika 4:	Položaj Slovenije glede na skupni kazalec inovacijske uspešnosti med državami EU	10
Slika 5:	Ključne razlike med inovacijskimi voditelji ter inovacijskimi sledilci	11
Slika 6:	Struktura bruto dodane vrednosti po posameznih sektorjih 2008	14
Slika 7:	Prikaz področja delovanja RFI	20
Slika 8:	SID banka in trajnostni razvoj	23
Slika 9:	Zaostajanje Slovenije v deležu bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost (BIRR) v BDP glede na cilje Evropa 2020, povprečju EU-27 in tri države EU z najvišjim deležem BIRR v BDP	26
Slika 10:	Položaj SID banke	30

KAZALO TABEL

Tabela 1:	BDP, rast BDP (v odstotkih) in BDP na prebivalca v obdobju 2004-2009 (tekoče cene).....	2
Tabela 2:	Izvoz in uvoz Slovenije po letih v obdobju 2004-2009 (tekoče cene)	3
Tabela 3:	Najpomembnejše industrije, glede na njihov delež v BDP-ju ter število zaposlenih v letu 2008 (zadnji razpoložljivi podatki)	4
Tabela 4:	Število podjetij po velikostnih skupinah v obdobju 2004-2009.....	4
Tabela 5:	Bruto domači izdatki za R&R v poslovnem sektorju po virih financiranja (v EUR)	4
Tabela 6:	Inovacijsko aktivna podjetja v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih v obdobju 2006-2008 (v odstotkih).....	5
Tabela 7:	Konkurenčni položaj Slovenije po raziskavi Globalne konkurenčnosti WEF (izbrane države)	7
Tabela 8:	Konkurenčni položaj Slovenije v obdobjih 2010/2011 in 2009/2010 po raziskavi WEF	8
Tabela 9:	Struktura posameznih skupin inovacijske uspešnosti, glede na njeno rast	10
Tabela 10:	Struktura bruto domačih izdatkov za R&R v obdobju 1998-2008.....	12
Tabela 11:	Delež visokotehnološkega izvoza v celotnem izvozu po posameznih državah (zadnji razpoložljivi podatki za leto 2006) v odstotkih	13

UVOD

Slovenija se dandanes srečuje z izzivi in vprašanji, kako dvigniti svojo konkurenčnost, ki bi morala temeljiti na večji dodani vrednosti, inovativnosti ter tržni uspešnosti na trgih. Sooča se z močno tujo konkurenco na domačem trgu ter prav tako mednarodno konkurenco na izvoznih trgih. Slovensko gospodarstvo kot majhno, odprto in izvozno usmerjeno potrebuje konkurenčne izdelke, storitve in blagovne znamke, s katerimi lahko prodre na nove trge ter izboljša svoj konkurenčni položaj na že obstoječih izvoznih trgih. Temelj do ohranjanja konkurenčnega gospodarstva, z močno izvozno usmerjenostjo, predstavlja predvsem ustvarjanje višje dodane vrednosti, ki jo poganjata znanje ter skrb za okolje in podnebje.

Mednarodne raziskave in lestvice konkurenčnosti (npr. World Economic Forum: Global Competitiveness Report) ter inovacijske uspešnosti (npr. PRO INNO EUROPE: Innovation Union Scoreboard) že več let kažejo, da se Slovenija uvršča med države, katerih izziv je izboljšanje svoje konkurenčnosti in inovativnosti, ki temelji na učinkovitosti in ekonomijah obsega, na raven, ki temelji na znanju in visoki dodani vrednosti. Glede na kazalnik inovacijske uspešnosti Slovenija sicer napreduje, uvrščena pa je med t. i. »inovatorje zasledovalce« (angl. *innovation followers*), ki malce zaostajajo za povprečjem Evropske Unije. Izboljšanje učinkovitosti inovacijskih dejavnosti v Sloveniji zahteva podporo poslovnim naložbam v raziskave in razvoj (v nadaljevanju R&R) ter spodbujanje inovacij v smislu osredotočenosti na prednostne naloge države, opredeljene v strateških dokumentih.

Strukturo slovenskega gospodarstva v veliki večini predstavljajo mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), in sicer 98,5 % slovenskega gospodarstva (Statistični urad Republike Slovenije, 2010). Ravno MSP pa imajo največje težave z dostopanjem do ustreznih finančnih virov in produktov za financiranje poslovnih in inovacijskih aktivnosti. V povezavi s tem se pojavljajo t. i. tržne vrzeli (angl. *market gaps*) oz. nepravilnosti (angl. *market imperfections*) pri financiranju MSP, ki so prisotne tudi na področju njihovih R&R ter inovacijskih aktivnosti. Premostitev tržnih vrzeli oz. odpravljanje nepravilnosti pokriva razvojno financiranje (angl. *development finance*), ki je v aktualnem obdobju zelo pomembno v gospodarstvu.

Namen mojega diplomskega dela je predstaviti stanje v Sloveniji na področju konkurenčnosti ter inovacijske uspešnosti, s ciljem prikazati pomembnost vloge SID – Slovenske izvozne in razvojne banke, d. d., Ljubljana (v nadaljevanju SID banka), kot razvojne finančne institucije, na področju finančnega spodbujanja raziskav, razvoja in inovacijskih aktivnosti med MSP-ji v Sloveniji glede na obstoj tržne vrzeli. Zato bom v prvem poglavju najprej podal pregled stanja v Sloveniji po kazalnikih, v drugem pa bomo pregledali strateške dokumente, ki opredeljujejo cilje na ravni države in Evrope. V tretjem poglavju bom predstavil SID banko in njeno vlogo razvojne finančne institucije ter v četrtem opredelil pojem tržne vrzeli in jo ocenil glede na R&R dejavnost v Sloveniji. V zadnjem poglavju bom opisal bistvo koncepta SID banke, in sicer Spodbujevalno razvojne platforme, ki podpira vključevanje razvojnih sredstev državnega proračuna za financiranje skladno z razvojnimi usmeritvami Republike Slovenije.

1 POSNETEK STANJA V SLOVENIJI

1.1 Osnovne informacije

Spodnji kazalniki vključujejo cene in nacionalne račune (Statistični urad Republike Slovenije, 2011):

- BDP na prebivalca: 17.602 EUR (2010)
- BDP rast: 2,1 % (4. četrletje 2010),
- inflacija: 1,4 % (letna inflacija decembra 2010),
- povprečna bruto plača: 1.496,35 EUR (januar 2011),
- povprečna neto plača: 971,83 EUR (januar 2011),
- bruto dodana vrednost na zaposlenega: 33.137 EUR (2009)
- bruto izdatki za R&R, kot odstotek BDP: 1,86 % v tekočih cenah (2009).

1.2 Gospodarski kazalniki

Tabela 1 v nadaljevanju prikazuje gibanje BDP, rast BDP v odstotkih ter BDP na prebivalca od leta 2004 do vključno 2009 v tekočih cenah.

Tabela 1: BDP, rast BDP (v odstotkih) in BDP na prebivalca v obdobju 2004–2009 (tekoče cene)

Leto	BDP (v EUR)	Realna rast BDP (letna raven v %)	BDP na prebivalca (v EUR)	Tekoči primanjkljaj (kot % BDP)	Dolg (kot % BDP)
2004	27 073 000 000	4,3	13 146	-2,2	27,2
2005	28 704 000 000	4,0	13 807	-1,4	27,0
2006	31 055 000 000	5,9	15 467	-1,3	26,7
2007	34 568 000 000	6,8	17 123	0,0	23,4
2008	37 135 000 000	3,5	18 367	-1,7	22,6
2009	34 894 000 000	7,8	17 092	-5,5	35,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

Iz tabele je lepo razviden velik vpliv zaostrenih gospodarskih razmer v letu 2009 na slovensko gospodarstvo.

Tabela 2 v nadaljevanju prikazuje obseg izvoza in uvoza za obdobje od leta 2004 do vključno 2009 ter njeno strukturo glede na trge EU in druge trge.

Tabela 2: Izvoz in uvoz Slovenije po letih v obdobju 2004–2009 (tekoče cene)

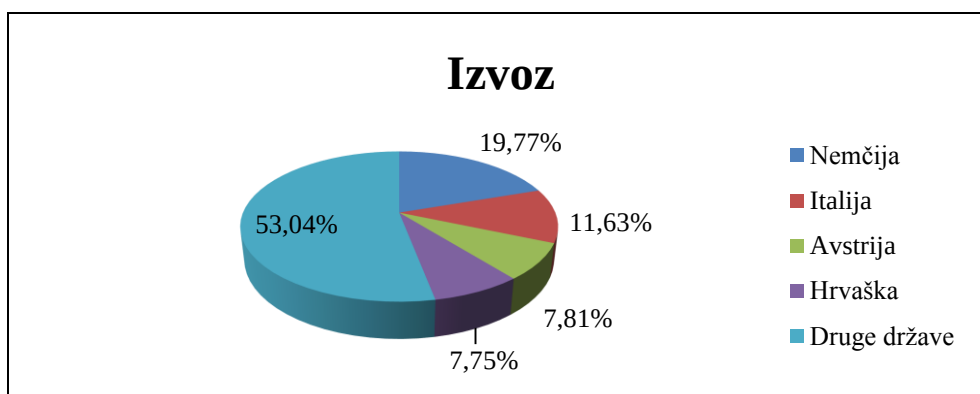
Leto	UVOZ (v EUR)		IZVOZ (v EUR)	
	EU	Druge države	EU	Druge države
2004	11 646 514 000	2 496 525 000	8 505 344 000	4 227 744 000
2005	12 788 713 000	3 016 073 000	9 770 474 000	4 626 580 000
2006	14 704 497 000	3 636 312 000	11 465 282 000	5 291 885 000
2007	16 979 780 000	4 527 803 000	13 706 903 000	5 698 991 000
2008	17 941 997 000	5 103 706 000	13 674 768 000	6 133 430 000
2009	13 475 732 000	3 639 550 000	11 183 831 000	4 833 839 000

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

Pri tem so bile glavne trgovinske partnerice Slovenije v letu 2009 (Statistični urad Republike Slovenije, 2010):

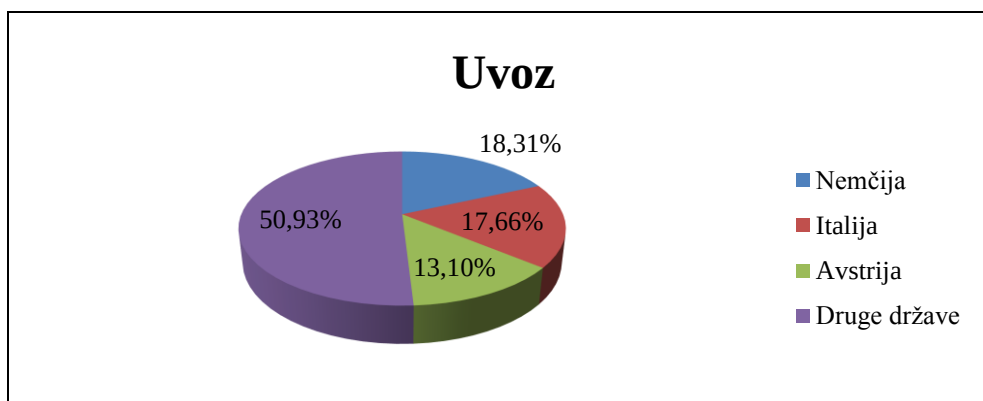
- **Izvoz:** (1) **Nemčija** (19,77 odstotkov), (2) **Italija** (11,63 odstotkov), (3) **Avstrija** (7,81 odstotkov), (4) **Hrvaška** (7,75 odstotkov),
- **Uvoz:** (1) **Nemčija** (18,31 odstotkov), (2) **Italija** (17,66 odstotkov), (3) **Avstrija** (13,10 odstotkov), kar prikazujeta spodnja grafa.

Slika 1: Delež izvoza Slovenije po državah

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

Slika 2: Delež uvoza Slovenije po državah

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

V nadaljevanju Tabela 3 prikazuje najpomembnejše industrije z vidika njihovega deleža v BDP-ju Slovenije v letu 2008.

Tabela 3: Najpomembnejše industrije, glede na njihov delež v BDP-ju ter število zaposlenih v letu 2008 (zadnji razpoložljivi podatki)

Industrija	Delež v BDP (v %)	Število zaposlenih
D-proizvodnja	19,4	236 700 od skupno 988 900*
K-nepremičnine, najem in poslovne storitve	15,6	115 700 od skupno 988 900*
G-prodaja na debelo, prodaja na drobno, določena popravila	11,1	122 500 od skupno 988 900*
F-gradbeništvo	7,3	89 800 od skupno 988 900*
I -transport, skladiščenje, komunikacije	6,7	62 000 od skupno 988 900*

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

Tabela 4 prikazuje število podjetij po posameznih velikostnih skupinah od leta 2004 do vključno 2009.

Tabela 4: Število podjetij po velikostnih skupinah v obdobju 2004–2009

Leto	Mikro (0–9)	Mala (10–50)	Srednje velika (51–249)	Velika (250 +)
2004	87 315	4 898	1 179	305
2005	88 786	5 127	1 183	303
2006	93 430	5 601	1 255	283
2007	97 649	6 017	1 311	295
2008	142 283	7 661	2 212	385
2009	150 916	7 500	2 152	363

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

Tabela 5 prikazuje še bruto domače izdatke za R&R v poslovnem sektorju v Sloveniji po virih financiranja od leta 2007 do leta 2009.

Tabela 5: Bruto domači izdatki za R&R v poslovnem sektorju po virih financiranja (v EUR)

Leto	Gospodarske družbe	Državni viri	Viri iz tujine	SKUPAJ
2007	266 821 000	23 850 000	8 784 000	299 455 000
2008	361 531 000	22 512 000	14 219 000	398 274 000
2009	355 869 000	49 966 000	18 564 000	424 399 000

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2011.

Za konec pa Tabela 6 prikazuje še delež inovacijsko aktivnih podjetij v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnosti po metodologiji merjenja Statističnega urada Republike Slovenije v obdobju 2006–2008.

Tabela 6: Inovacijsko aktivna podjetja v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih v obdobju 2006-2008 (v odstotkih)

	Število vseh podjetij	Skupaj inovacijsko aktivna podjetja	Samo tehnološko inovativna aktivna podjetja	Samo netehnološko inovativna aktivna podjetja	Tehnološko in netehnološko inovativna aktivna podjetja hkrati
Mala podjetja	3.482	44,5	8,2	16,9	19,4
Srednje velika podjetja	899	63,4	12,2	14,1	37,1
Velika podjetja	213	89,4	11,6	7,9	69,9

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2010.

1.3 Konkurenčni položaj Slovenije

Povečanje naložb v raziskave, razvoj in inovacije je bilo jasno navedena prednostna naloga v vseh glavnih razvojnih dokumentih (Nacionalni raziskovalni in razvojni program 2006-2010 (NRRP), Strategija razvoja Slovenije za obdobje 2005–2010 (SRS), Nacionalnega programa reform 2005–2010. Številni podporni ukrepi, uvedeni za spodbujanje naložb podjetij v raziskave in razvoj, so se izkazali kot nezadosten za doseg lizbonskih ciljev. Razlog je delno v razdrobljenosti politik, kjer številni in spreminjajoči se instrumenti za spodbujanje naložb v raziskave in razvoj premalo razpršijo vire. Poleg tega že tako visoka koncentracija izdatkov podjetij v raziskave in razvoj v nekaterih panogah kaže, da so najbolj problematičen segment poslovnega sektorja podjetja, ki aktivno vlagajo v raziskave, razvoj in inovacije, predvsem MSP. Ta so šele pred kratkim postala cilj podpornih ukrepov.

Dodatna finančna sredstva v okviru strukturnih skladov so bila zelo pomembna za slovenski sistem raziskav in razvoj, predvsem v poslovnem sektorju. Zapleten sistem koordinacije programa strukturnih skladov in tekočih institucionalnih sprememb v skupnem slovenskem sistemu raziskav, razvoja in inovacij sistema, v smislu distribucije in/ali koordinacije politik in ukrepov, otežuje predstavitev preglednega sistema vseh podpornih ukrepov. Kompleksnost faz priprave in implementacije projektov, ki so podprti z evropskimi sredstvi, je presenetila veliko prijavitelcev in povzročila več administrativnih zapletov in zamud. To je posledica pomanjkanja administrativnih zmogljivosti v poslovnem sektorju in v manjših javnih raziskovalnih zavodih.

Razpoložljivi dokazi o rezultatih programov, ki so sofinancirani z evropskimi sredstvi, so zelo omejeni, saj je večina podprtih projektov še vedno v fazi izvajanja, in nobena od ocen, opravljenih v obdobju od leta 2007 do 2013, ni povezana z inovativno usmerjenimi ukrepi.

Učinek t. i. »evropeizacije« politik in ukrepov je v minulih letih spodbudil uvedbo ukrepov, ki so bili ocenjeni kot dobra praksa v EU. Ker se število ukrepov in višina razpoložljivih sredstev za podporo inovacijam in podjetništvu povečuje predvsem po zaslugi uvedbe strukturnih skladov, je izziv za slovenski inovacijski sistem v učinkoviti uporabi teh sredstev

in dodatnem izboljšanju usklajevanja in povezovanja različnih enot v nacionalnem inovacijskem sistemu (European Innovation Scoreboard, 2009).

Med glavnimi izzivi za raziskovalno politiko v Sloveniji, ki so bili ugotovljeni v raziskovalnem poročilu ERAWATCH 2008 za Slovenijo, so (Erawatch Country Report 2008, 2009):

- Prilagoditev proračunskih sredstev za zadostno podporo prednostnim nalogam se mora pospešiti. Slovenija je razglasila svojo namero za povečanje investicij v raziskave in razvoj na 3 % BDP v bližnji prihodnosti (sprva je bilo načrtovano do leta 2010, pozneje preloženo do leta 2013).
- Implementacija strateških dokumentov, zlasti glede na dejstvo, da so bile v preteklosti na tem področju pomanjkljivosti. Več zadnjih strateških dokumentov je vsebovalo podobne cilje, vendar so bili posebni ukrepi premalo definirani, ali pa sploh niso obravnavali določene prednostne naloge (na primer prestrukturiranje javnega financiranja v smeri razvojnih projektov).
- Usklajevanje instrumentov in ukrepov med različnimi ministrstvi in drugimi podpornimi institucijami z namenom, da se omogoči nemoteno delovanje nacionalnega sistema raziskav in razvoja ter inovacij. To usklajevanje je še posebej pomembno v trenutni organizacijski shemi, kjer se znanstvena in tehnološka vprašanja rešujejo v okviru Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, medtem ko je Ministrstvo za gospodarstvo odgovorno za podjetništvo, vključno s segmentom inovacijske politike (npr. podpora tehnološkemu parku, univerzam in podjetniškemu inkubatorju). Skupaj z obema ministrstvom sodelujejo pri financiranju raziskav in razvoja na operativni ravni tri javne agencije: Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (ARRS), Javna agencija za tehnološki razvoj Republike Slovenije (TIA) ter Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI). Poleg tega Ministrstvo za obrambo postaja vse bolj pomemben akter na področju raziskav in razvoja, predvsem za industrijske raziskave in razvoj. Naloga Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve (SVREZ) je, da usklajuje izvajanje iz Strategije razvoja Slovenije in Lizbonske strategije oz. po novem strategije Evropa 2020. Prisotnost toliko različnih interesnih skupin poziva k jasnemu sistemu upravljanja raziskav in razvoja z dobro opredeljeno delitvijo nalog. To v celoti še ni bilo izvedeno.
- Razvoj tesnejšega sodelovanja med javnimi raziskovalno-razvojnimi institucijami, univerzami in poslovnim sektorjem v okviru določenih prednostnih nalog je izziv, prepoznan v trenutnih strateških dokumentih (v letu 2010 potekel Nacionalni raziskovalni in razvojni program, Strategija razvoja Slovenije in Nacionalni program reform).

V tem delu je najprej predstavljen konkurenčni okvir slovenskega gospodarstva, s poudarkom na inovativnosti ter dodani vrednosti, ki ga dopolnjuje še pregled izbranih kazalcev inovacijske uspešnosti za Slovenijo ter druge izbrane evropske države in povprečje EU.

Svetovni ekonomski forum (angl. *World Economic Forum* oz. v nadaljevanju WEF) letno izdaja t. i. Globalno poročilo konkurenčnosti (angl. *Global competitiveness report*), ki velja danes za eno izmed najbolj uveljavljenih raziskav in lestvic na področju preučevanja in razvrščanja konkurenčnosti vseh pomembnejših svetovnih gospodarstev. Po omenjeni raziskavi se je Slovenija v obdobju 2010/2011 uvrstila na 45. mesto (med 139 državami) ter glede na obdobje 2009/2010 nazadovala za osem mest. Pri tem je potrebno spremembo uvrstitve v obdobju 2010/2011 glede na obdobje 2009/2010 gledati tako iz absolutnega vidika (nazadovanje Slovenije po posameznih področjih v obdobju enega leta), kot tudi iz relativnega vidika (relativno izboljšanje konkurenčnega položaja ostalih držav). Tabela 7 v nadaljevanju najprej prikazuje konkurenčni položaj Slovenije v obdobju 2010/2011 po posameznih področjih 3-stopenjskega konkurenčnega modela (osnovne zahteve, pospeševalci učinkovitosti, inovacijski dejavniki).

Tabela 7: Konkurenčni položaj Slovenije po raziskavi Globalne konkurenčnosti WEF (izbrane države)

Podkazalniki								
	SKUPNI INDEKS		Osnovne zahteve		Pospeševalci učinkovitosti		Inovacijski dejavniki	
Država	Mesto	Točke	Mesto	Točke	Mesto	Točke	Mesto	Točke
Švica	1	5.63	2	6.05	4	5.41	2	5.71
Švedska	2	5.56	4	5.98	5	5.32	3	5.67
ZDA	4	5.43	32	5.21	3	5.46	4	5.53
Nemčija	5	5.39	6	5.89	13	5.11	5	5.51
Japonska	6	5.37	26	5.35	11	5.17	1	5.72
Finska	7	5.37	5	5.97	14	5.09	6	5.43
Francija	15	5.13	16	5.67	15	5.09	16	4.83
Avstrija	18	5.09	15	5.67	19	4.93	13	4.97
Kitajska	27	4.84	30	5.27	29	4.63	31	4.13
Španija	42	4.49	38	5.13	32	4.56	41	3.96
Slovenija	45	4.42	34	5.18	46	4.33	35	4.08
Portugalska	46	4.38	42	5.01	43	4.36	39	3.98
Italija	48	4.37	46	4.84	45	4.33	32	4.11

Vir: WEF, *Global Competitiveness Report*, 2010-2011, str. 16.

Iz omenjene uvrstitve lahko vidimo, da se Slovenija najslabše uvršča po kazalcih na tretji razvojni stopnji – Inovacijski dejavniki (angl. *Innovation factors*), ki se navezujejo na inovativnost in visoko dodano vrednost, nekoliko bolje pa na drugi razvojni stopnji – Pospeševalci učinkovitosti (angl. *efficiency enhancers*), ki odražajo pogoje za doseganje učinkovitosti in ekonomij obsega. V nadaljevanju Tabela 8 prikazuje še relativno izboljšanje konkurenčnega položaja Slovenije v obdobju 2010/2011 glede na obdobje 2009/2010, ko je nazadovala za osem mest, in sicer iz 37. mesta na 45. mesto.

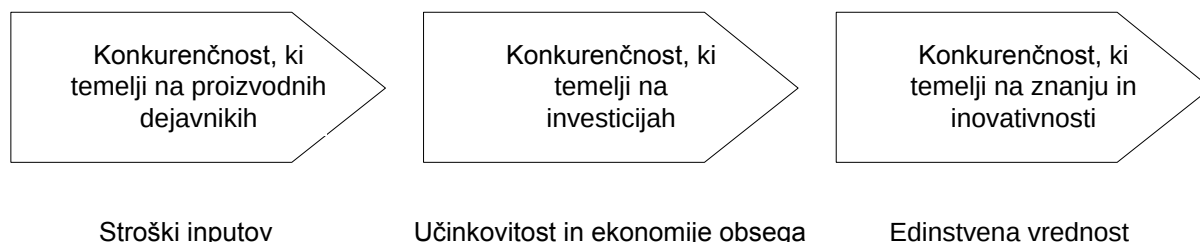
Tabela 8: Konkurenčni položaj Slovenije v obdobjih 2010/2011 in 2009/2010 po raziskavi WEF

	Konkurenčni položaj 2010-2011		Konkurenčni položaj 2009-2010
Država	Mesto	Točke	Mesto
Švica	1	5.63	1
Švedska	2	5.56	4
ZDA	4	5.43	2
Nemčija	5	5.39	7
Japonska	6	5.37	8
Finska	7	5.37	6
Francija	15	5.13	16
Avstrija	18	5.09	17
Kitajska	27	4.84	29
Španija	42	4.49	33
Slovenija	45	4.42	37
Portugalska	46	4.38	43
Italija	48	4.37	48

Vir: WEF, *Global Competitiveness Report*, 2010–2011, str. 15.

Metodologija raziskave WEF temelji na 3-stopenjskem modelu konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev, ki ga je razvil Michael E. Porter (angl. *Porter Development Model*) in temelji na treh stopnjah konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev. Slika 3 v nadaljevanju prikazuje omenjeni 3-stopenjski model.

Slika 3: 3-stopenjski model konkurenčnosti gospodarstev

Vir: Rašković, 2010.

Na prvi razvojni stopnji temelji konkurenčnost nacionalnega gospodarstva predvsem na izkoriščanju posameznih naravnih proizvodnih dejavnikov in primerljivo nižjih stroških inputov (Rašković, 2010). Druga razvojna stopnja predstavlja konkurenčnost gospodarstva na investicijah, ki omogočajo večjo učinkovitost in prihranke na podlagi ekonomij obsega. Tretja razvojna stopnja pa temelji na znanju in inovativnosti, ki sta temeljna za ustvarjanje višje dodane vrednosti.

Glede na omenjeni 3-stopenjski model WEF uvršča Slovenijo na spodnji rob tretje razvojne stopnje, vendar pa se Slovenija dejansko uvršča nekako med drugo in tretjo razvojno stopnjo. Vmesni položaj na eni strani kaže dejstvo, da Slovenija ne more več tekmovali v nizkih

proizvodnih stroškov ter učinkovitosti, hkrati pa še ne dosega primerljive stopnje inovativnosti in visoke dodane vrednosti, s katero bi se postavila ob bok t. i. gospodarstvu, temelječemu na znanju (angl. *knowledge-based economies*), med katere se uvrščajo zlasti skandinavske države (Rašković, 2010). To potrjuje tudi raziskava WEF, ki prikazuje najpomembnejša odstopanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva po posameznih področjih glede na države na tretji razvojni stopnji. Iz tega naslova zaostaja Slovenija ter konkurenčnost njenega gospodarstva predvsem na dveh vsebinskih področjih, in sicer: (1) z vidika **institucionalne učinkovitosti, učinkovitosti trga dela ter infrastrukture** in (2) z vidika **inovativnosti in tehnološke pripravljenosti**.

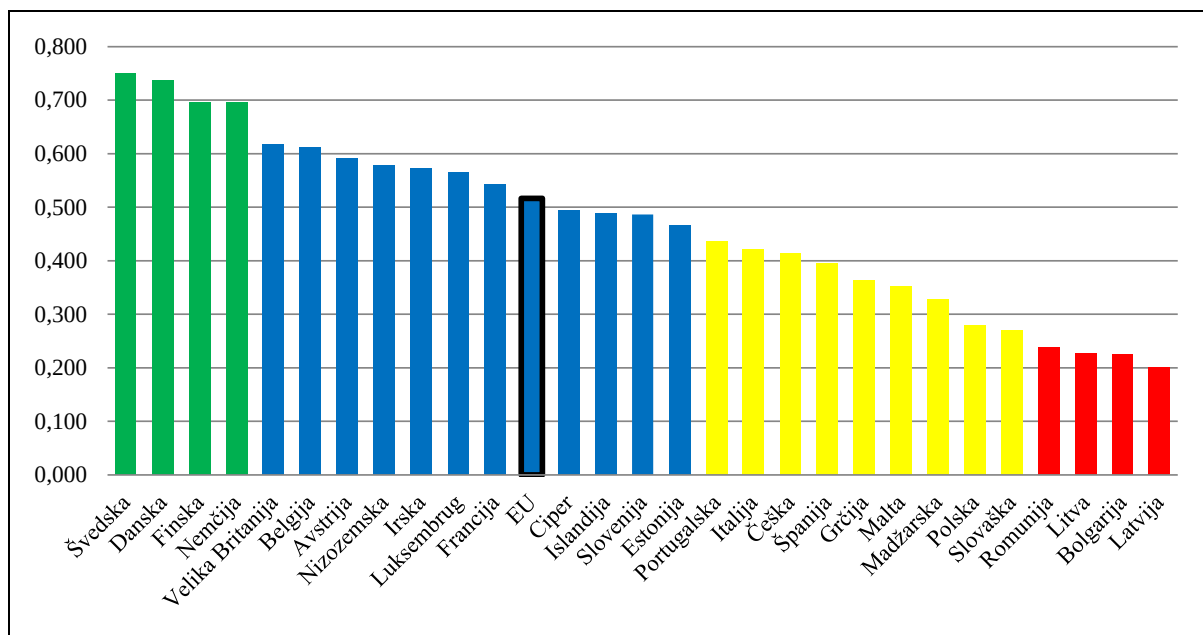
Na podlagi podrobnejše razčlenbe posameznih podkazalnikov za področji **inovativnosti in tehnološke pripravljenosti** raziskava kaže, da je znotraj področja tehnološke pripravljenosti najbolj problematičen vidik (a) **odprtosti za vhodne tuje neposredne investicije** (TNI), kjer se Slovenija uvršča šele na 101. Mesto, in vidik (b) t. i. **absorpcijske tehnološke sposobnosti na ravni podjetij**, kjer se Slovenija uvršča na 72. mesto. Na drugi strani je znotraj področja inovativnosti najbolj problematičen vidik (a) **razpoložljivosti znanstvenikov in inženirjev** (73. mesto) ter (b) **vladna nabava visokotehnoloških izdelkov** (64. mesto). V raziskave WEF so tudi izpostavili, da je največkrat ovira za poslovanje v Sloveniji **dostop do financiranja** (angl. *access to finance*), ki ga je izpostavilo 17,4 odstotkov podjetij.

1.4 Inovacijska uspešnost Slovenije

Druga pomembna raziskava s področja kazalcev inovacijske uspešnosti pa je raziskava (angl.) Innovation Union Scoreboard (v nadaljevanju IUS) organizacije PRO INNO EUROPE. Po podatkih IUS za leto 2010 se Slovenija uvršča v skupino t. i. 'inovatorjev nasledovalcev' (angl. *Innovation followers*), kjer predstavlja zadnjo državo v skupini, ki jo tvorijo še: Ciper, Estonija, Nizozemska, Irska, Belgija, Luksemburg, Avstrija, Francija in Velika Britanija. Slika 4 prikazuje položaj Slovenije glede na skupni sestavljeni kazalec inovacijske uspešnosti¹ v letu 2010 za posamezne države EU.

¹ Kazalec je sestavljen iz 24 individualnih kazalcev inovacijske uspešnosti raziskave Innovation Union Scoreboard.

Slika 4: Položaj Slovenije glede na skupni kazalec inovacijske uspešnosti med državami EU

Vir: PRO INNO EUROPE, Innovation Union Scoreboard 2010, str. 9.

Raziskava IUS v nadaljevanju primerja posamezne skupine EU držav glede na (1) višino skupnega kazalca inovacijske uspešnosti ter glede na (2) stopnjo rasti inovacijske uspešnosti. Slovenija se po svoji trenutni inovacijski uspešnosti nahaja malenkost pod povprečjem EU-27, hkrati pa dosega za okoli šest odstotnih točk hitrejšo rast. Prav zato se ji je uspelo v zadnjih nekaj letih pomakniti iz vrha skupine zmernih inovatorjev (angl. *moderate innovators*), ki je označena z rumeno, na konec skupine inovacijskih sledilcev (angl. *innovation followers*), ki je označena z modro. Ta skupina sledi inovacijskim voditeljem (angl. *innovation leaders*) EU, in sicer: Finsko, Nemčijo, Dansko in Švedsko, ki so označene z zeleno. Z rdečo barvo je označena skupina skromnih inovatorjev (angl. *modest innovators*). Tabela 9 prikazuje pregled strukture znotraj posameznih skupin inovacijske uspešnosti glede na dosežene stopnje rasti le-te.

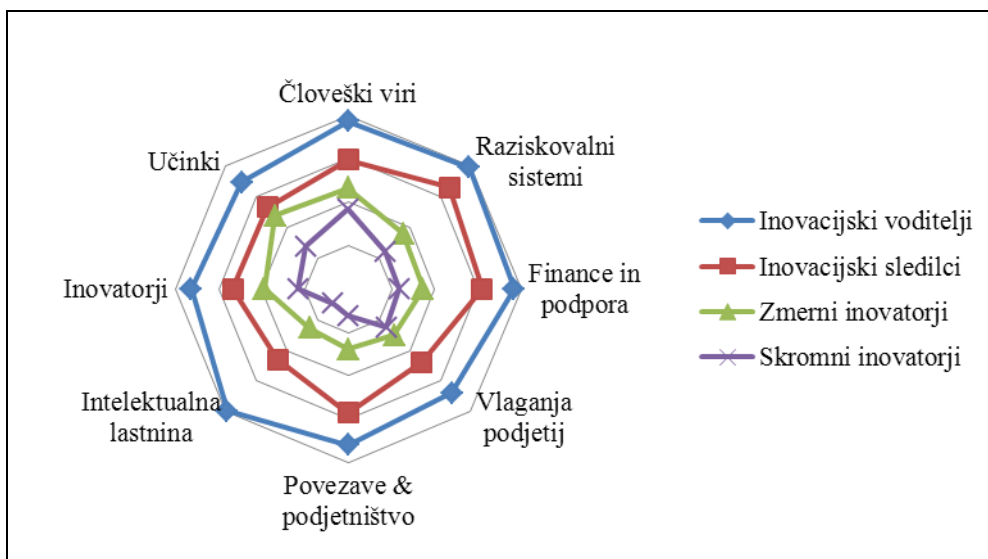
Tabela 9: Struktura posameznih skupin inovacijske uspešnosti, glede na njeno rast

Skupina	Stopnja rasti v %	Vodilne po rasti	Zmerne po rasti	Počasne po rasti
Inovacijski voditelji	1.6	Finska, Nemčija		Danska, Švedska
Inovacijski sledilci	2.6	Estonija, Slovenija	Avstrija, Belgija, Francija, Irska, Luksemburg, Nizozemska	Ciper, Velika Britanija
Zmerni inovatorji	3.5	Malta, Portugalska	Češka, Grčija, Madžarska, Italija, Poljska, Slovaška, Španija	
Skromni inovatorji	3.3	Bolgarija, Romunija	Latvija	Litva
Povprečne letne stopnje rasti, kot so izračunane v obdobju petih let.				

Vir: PRO INNO EUROPE, Innovation Union Scoreboard 2010, str. 11.

Ob podrobnejši primerjavi ključnih razlik med državami v skupini **inovacijskih voditeljev** ter **inovacijskih sledilcev**, ki jih prikazuje Slika 5, pa lahko vidimo, da je največji razkorak med omenjenima skupinama zlasti na področjih: (1) **pravic intelektualne lastnine**, (2) **vlaganja podjetij** (vključuje tudi dostop do ustreznih virov financiranja) ter (3) **financ in podpore**.

Slika 5: Ključne razlike med inovacijskimi voditelji ter inovacijskimi sledilci

Vir: PRO INNO EUROPE, Innovation Union Scoreboard 2010, str. 12.

Pri še podrobnejši razdelitvi skupnega indeksa inovacijske uspešnosti po posameznih vsebinskih področjih za Slovenijo je razvidno, da država najbolj zaostaja zlasti na dveh področjih, in sicer: (1) *intelektualne lastnine* (angl. *intellectual assets*) ter (2) *vlaganja podjetij* (angl. *firm investments*).

1.5 Ključni podatki na področju znanosti ter raziskav in razvoja

Po podatkih Statističnega urada RS (SURS) je Slovenija v letu 2008 namenila 616,9 mio EUR bruto domačih izdatkov za R&R aktivnosti, kar je predstavljalo 1,66 odstotka BDP-ja v letu 2008 in zdaleč ne dosega Lizbonskega cilja oz. cilja strategije Evropa 2020, 3 odstotkov BDP (SURS, Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija, 2010). Med temi izdatki so državni viri predstavljali približno tretjino (31,3 odstotke), zasebni viri slabe dve tretjine (62,8 odstotkov), v manjšem delu pa je tudi viri iz tujine (5,6 odstotkov). Delež državnih proračunskih sredstev za R&R dejavnost glede na BDP je leta 2008 tako znašal 0,51 odstotka. Znotraj bruto domačih izdatkov za R&R je znašal delež stroškov dela dobro polovico (53,2 odstotka), drugi tekoči stroški so predstavljali 36,8 odstotkov, investicije pa 10 odstotkov. Tabela 10 prikazuje podrobnejšo strukturo namenjenih sredstev po posameznih letih v obdobju 1998–2008.

Tabela 10: Struktura bruto domačih izdatkov za R&R v obdobju 1998–2008

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bruto domači izdatki za RR (BIRR) po virih financiranja (struktura)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
– gospodarske družbe	52,5	56,9	53,3	54,7	60,0	52,2	58,5	55,3	59,3	58,3	62,8
– državni viri	39,9	36,8	40,0	37,1	35,6	37,5	30,0	36,9	34,4	35,6	31,3
– viri iz visokega šolstva	0,8	0,6	0,4	0,7	0,6	0,4	0,3	0,7	0,3	0,3	0,3
– zasebne nepridobitne organizacije	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,02	0,2	0,02	0,01
– viri iz tujine	6,7	5,6	6,2	7,2	3,7	9,8	11,1	7,1	5,8	5,8	5,6
Delež BIRR v BDP (%)	1,36	1,39	1,41	1,52	1,49	1,30	1,42	1,46	1,59	1,45	1,66
Bruto domači izdatki za RR dejavnost po vrsti stroškov (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
– stroški dela	55,6	60,5	59,8	56,2	58,8	53,0	51,0	56,9	54,1	55,0	53,2
– drugi tekoči stroški	32,9	30,3	30,5	31,4	28,6	33,2	37,0	33,4	36,4	34,6	36,8
– investicijski stroški	11,5	9,1	9,7	12,4	12,6	13,8	12,0	9,7	9,5	10,4	10,0

Vir: SURS, Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija, 2010, str. 1.

Na področju patentov je Slovenija v letu 2008 zabeležila 327 nacionalnih patentnih prijav ter 161 razširitev evropskih patentov, s čimer je skupno število prijav zneslo 488. Slovenija je v letu 2008 vložila skupno 129 evropskih patentnih prijav, kar je 12 % več kot leta 2007, ter pridobila uspešno 33 evropskih patentov oz. 94 % več kot leta 2007 (Urad za intelektualno lastnino RS, 2010). Slovenija se po številu patentov na milijon prebivalcev uvršča na 20. mesto med 34 evropskimi državami (EPO, 2010). V primerjavi z novimi članicami EU-12 se Slovenija po številu vloženih patentnih prijav na Evropski patentni urad uvršča na drugo mesto (za Poljsko) ter na tretje mesto po številu podeljenih patentov (Madžarska 48 in Češka 44) (EPO, 2010).

Glede na močno izvozno usmerjenost slovenskega gospodarstva, z obzirom na to, da je samo izvoz v letu 2009 predstavljal slabo polovico BDP-ja (SURS, 2010), je pomemben podatek Evropskega statističnega urada Eurostat, o deležu visokotehnološkega izvoza v celotnem izvozu. Le-ta je za Slovenijo po zadnjih razpoložljivih podatkih za leto 2006 znašal samo 4,66 %, kar je veliko slabše od povprečja EU, ki je znašalo 16,65 odstotkov (Eurostat, 2010). Tabela 11 v nadaljevanju prikazuje deleže visokotehnološkega izvoza za izbrane države.

Tabela 11: Delež visokotehnološkega izvoza v celotnem izvozu po posameznih državah (zadnji razpoložljivi podatki za leto 2006) v %

Slovenija	EU povprečje	Danska	Finska	Švedska	Madžarska	Španija	Hrvaška
4,66	16,65	12,75	18,12	13,40	20,33	4,92	6,80

Vir: Eurostat, High-tech exports, 2010.

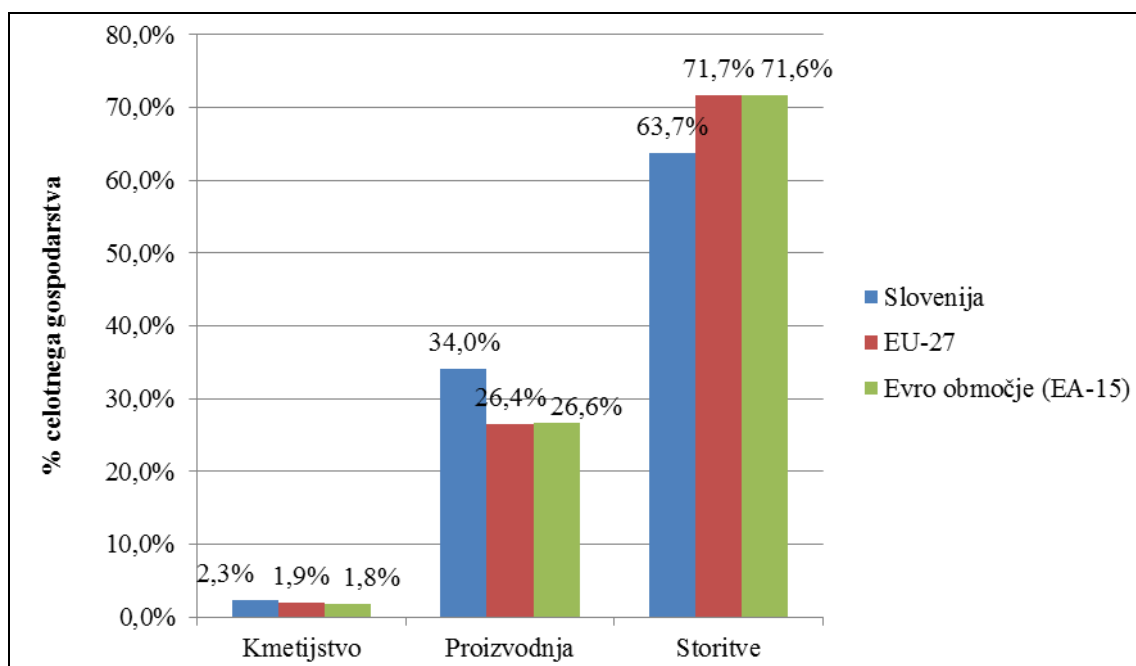
Iz podatkov v Tabeli 11 je videti, da je delež visokotehnoloških izdelkov v celotnem izvozu Slovenije zelo nizek glede na povprečje EU ter tudi glede na države na tretji razvojni stopnji konkurenčnega modela WEF oz. držav, ki spadajo v skupino inovacijskih voditeljev.

Navedeni vidik dopolnjuje tudi podatek o bruto dodani vrednosti na zaposlenega, ki je v letu 2009 znašala le 33.137 EUR na zaposlenega in se je glede na leto 2008 znižala iz 34.253 EUR na zaposlenega. V letu 2009 je bila tako bruto dodana vrednost na zaposlenega za približno polovico nižja od povprečja EU. Glede na velikost podjetij je bila bruto dodana vrednost na zaposlenega v letu 2009 najnižja v (SURS, Bruto dodana vrednost na zaposlenega, podrobni podatki, 2009):

- **mikro podjetjih** (24.982 EUR na zaposlenega),
- ki so jim sledila **mala podjetja** (31.830 EUR na zaposlenega),
- **srednje velika podjetja** (33.742 EUR na zaposlenega) in
- **velika podjetja** (40.973 EUR na zaposlenega).

Slika 6 za zaključek prikazuje še primerjavo strukture bruto dodane vrednosti v letu 2009 po posameznih sektorjih v Sloveniji glede na EU povprečje, iz katere je tudi opaziti, da Slovenija glede na povprečje EU ustvarja velik delež dodane vrednosti v proizvodnem sektorju, izboljšati pa mora še delež v storitvenem sektorju.

Slika 6: Struktura bruto dodane vrednosti po posameznih sektorjih 2008

Vir: Eurostat, High-tech exports, 2010.

2 STRATEŠKI DOKUMENTI IN NJIHOVI CILJI NA RAVNI DRŽAVE IN EVROPE

2.1 Strategija Evropa 2020

Evropska komisija je 3. marca 2010 objavila sporočilo Evropa 2020, v okviru katerega predlaga prenovno Lizbonske strategije glede na izzive EU. Po mnenju Komisije so pred EU do leta 2020 tri ključne prioritete, in sicer zagotoviti (i) **pametno rast (razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah)**, (ii) **trajnostno rast (spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarnije izkorišča vire)** in (iii) **vkjučujočo rast (utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki omogoča ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo)**, kar se mora kazati z doseganjem petih ciljev, sprejetih na spomladanskem in junjskem Evropskem svetu 2010 (navedeni v nadaljevanju) (Služba Vlade Republike Slovenije za podnebne spremembe, 2011).

Dokument Evropa 2020 v okviru omenjenih prioritet predlaga **sedem vodilnih pobud** (angl. *flagship initiatives*), pri katerih se določita cilj in evropska raven delovanja, pa tudi dolžnosti držav članic:

Pametna rast:

- **Unija inovacij:** cilj je posodobitev raziskovalne in inovacijske politike v EU ter obvladovanje novih družbenih izzivov zaradi podnebnih sprememb, učinkovite rabe energentov, demografskih sprememb in zdravja.

- **Mladi in mobilnost:** cilj je izboljšati kakovost in delovanje evropskega visokošolskega prostora, pa tudi povečati njegovo privlačnost za tuje študente ter izboljšati zaposljivost mladih.
- **Evropski program za digitalne tehnologije:** cilj je vzpostaviti enoten digitalni trg, ki bo prinesel nove družbene koristi in nove storitve informacijske komunikacijske tehnologije, med drugim z vidika oživitve spletne trgovine v EU.

Trajnostna rast:

- **Evropa, gospodarna z viri:** cilj je strukturni premik v nizkoogljično gospodarstvo.
- **Gospodarska politika v času globalizacije:** cilj je spodbujati podjetništvo, uporabo novih tehnologij, razvoj novih proizvodov in storitev z visoko dodano vrednostjo.

Vključujoča rast:

- **Program za nova znanja in spretnosti in nova delovna mesta:** cilj je vzpostaviti sodoben trg dela, ki bo bolj odziven in vključujoč ter bo omogočal več boljših zaposlitev.
- **Evropska platforma za boj proti revščini:** cilj je boj proti socialni izključenosti posebnih skupin, tako pa zagotoviti gospodarsko, socialno in ozemeljsko povezanost.

Cilji strategije Evropa 2020 so (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, 2010):

- zagotoviti 75-odstotno stopnjo zaposlenosti žensk in moških v starosti med 20. in 64. letom, tudi z večjo udeležbo mladih, starejših delavcev in nizkokvalificiranih delavcev ter z boljšim vključevanjem zakonitih priseljencev;
- izboljšati možnosti za raziskave in razvoj, zlasti povečati celoten delež javnih in zasebnih naložb v tem sektorju na 3 % BDP; Komisija bo pripravila kazalnik, ki bo izražal intenzivnost raziskav, razvoja in inovacij;
- zmanjšati izpuste toplogrednih plinov za 20 % v primerjavi z vrednostmi iz leta 1990, povečati delež obnovljivih virov v porabi energije na 20 % in izboljšati energetske učinkovitost za 20 %.
- izboljšati izobrazbo, zlasti z zmanjšanjem stopnje osipa v šolah in povečanjem deleža prebivalstva s terciarno ali enakovredno izobrazbo;
- spodbujati socialno vključenost, zlasti z zmanjšanjem revščine.

Navedeni cilji se nanašajo na glavna področja, na katerih je ukrepanje na evropski ravni nujno, saj so področja med seboj povezana. Uresničitev teh ciljev bo pomagala meriti napredek pri izvajanju strategije. Medtem ko so nekateri od teh ciljev utemeljeni v zakonodaji EU, drugi niso in bremena niso porazdeljena, vendar pa bo skupni cilj lahko dosežen le ob primerni politiki na državni ravni in ukrepih na ravni EU. Vse skupne politike morajo

prispevati k uresničevanju strategije. Države članice so v maju 2010 v skladu z glavnimi cilji in v dialogu s Komisijo določile svoje nacionalne cilje.

Za namen izvajanja strategije Evropa 2020 je Evropski svet potrdil tudi integrirane smernice, na podlagi katerih so države članice do oktobra 2010 pripravile nacionalne reformne programe, kar je začetek izvajanja nove strategije za rast in delovna mesta.

2.2 Slovenija in strategija Evropa 2020

Slovenija z večino predlaganih ciljev nima težav, vendar glede na razpoložljive podatke ne bi dosegla naslednjega (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, 2010):

- **podnebni in energijski cilji 20/20/20** se nanašajo na zmanjšanje izpustov CO₂ in povečanje uporabe OVE. Glede izpustov CO₂ ni ocene o uresničenju tega cilja, jasno pa je, da Slovenija ne dosega kjotskih ciljev, ki se sicer merijo po drugi metodologiji. Delež OVE v slovenskem energetskega sistemu je 15 % (EK nam je glede na energetske zmogljivosti naložila cilj 25 %);
- **vlaganje 3 % BDP v R&R:** v 2009 je bilo vloženih 1,7 % GDP v R&R, kar nas uvršča pod EU-povprečje. V 2009 smo povečali javna sredstva za 46 %, cilj 1 % BDP-vlaganja javnih sredstev bomo dosegli do 2013. Doseganje drugega dela cilja, 2-odstotno vlaganje gospodarstva v R&R, pa je izziv, saj smo komaj na polovici poti (dosegamo 1 %);
- **75-odstotna stopnja zaposlenosti prebivalstva v starosti 20–64 let:** v 2008 je bila dosežena 68-odstotna stopnja zaposlenosti in s tem preseženo EU-povprečje (65 %). Zadnjih podatkov, ki bi vključevali povečanje brezposelnosti kot posledice krize, ni. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila januarja 2010 10,6-odstotna;
- **40 % mlajše populacije mora imeti terciarno izobrazbo:** 42 % generacije v starosti 20–24 let je vključenih v visokošolsko izobraževanje; po podatkih UMAR (anketa o delovni sili, 2008) ima 29,2 % generacije v starosti 30–39 let zaključeno visokošolsko izobraževanje. Osip na osnovnih in srednjih šolah se mora zmanjšati pod 10 %: pri tem smo najboljši v EU (EU27 (2007) 14,8 %); imamo najnižji osip: 4,3 % (2007), 5,2 % (2006) in 7,7 % (2000). To je izračunani podatek (ni pridobljen neposredno, saj ni enotne metodologije; osipniki so populacija do 15 let z nezaključenim obveznim šolanjem, pri nas je to osnovna šola);
- **revščina:** stopnja tveganja revščine po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije znaša 11,5 % (2009) in je skoraj na enaki ravni kakor leto pred tem. Mesečni prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo se je zvišal s 466 EUR na 495 EUR. Socialni transferji v Sloveniji so še vedno pomemben dejavnik zniževanja revščine, saj bi stopnja tveganja revščine brez njih znašala 23,1 %, pri starejših pa bi presegla celo 30 %.

2.3 Strategija razvoja Slovenije (SRS)²

Štirje temeljni cilji SRS, ki naj bi jih Slovenija dosegla v tekočem programskem obdobju 2007–2013 (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005):

- **Gospodarski razvojni cilj** je v desetih letih preseči povprečno raven ekonomske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije.
- **Družbeni razvojni cilj** je izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vseh posameznikov in posameznikov, merjene s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti.
- **Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj** je uveljavljanje načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva.
- **Razvojni cilj** Slovenije v mednarodnem okolju je, da bo s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in angažiranim delovanjem v mednarodni skupnosti postala v svetu prepoznavna in ugledna država.

Da bi Slovenija lahko dosegla te cilje, je potrebno pripraviti in izvesti temeljite strukturne reforme, ki temeljijo na novem razvojnem vzorcu. SRS opredeljuje **pet razvojnih priorit** Slovenije:

- Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast,
- Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- Učinkovita in cenejša država,
- Moderna socialna država in večja zaposlenost,
- Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

2.4 Državni razvojni program (DRP)

DRP predstavlja **izvedbeni dokument** SRS oz. razvojnega načrtovanja, ki se osredotoča na investicijsko-razvojne prioritete za uspešno realizacijo SRS. Zajema celovito razvojno-investicijsko politiko države, ki je po ciljih in prioritetah usklajena s SRS in Lizbonsko strategijo. Cilja DRP sta:

- povečati gospodarski, socialni in okoljski kapital in

² Pripravlja se nova Strategija razvoja Slovenije za obdobje 2014 do 2020. Ta bo opredelila vizijo in cilje razvoja, strateške usmeritve, razvojne politike, prednostna področja razvojnih politik in prioritete med prednostnimi usmeritvami, določenimi na podlagi razvojnih dosežkov in izzivov v državi ter svetovnih trendov. Priprava SRS za novo obdobje začne z javnimi razpravami po tematskih sklopih v aprilu 2011.

- povečati učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov.

Razvojno-investicijske prioritete DRP so strukturirane enako kot razvojne prioritete SRS.

Cilji DRP in njegovih prioritet so ožji od ciljev SRS, ki pokrivajo vse strateške naloge (npr. tudi reforme in spremembo zakonodaje) in osredotočeni na nacionalne in regijske projekte, ki predstavljajo investicije v razvoj (Zorič, 2010). Ključna področja na katere se nanašajo osrednji razvojni projekti, so:

- Razvojna mreža Slovenije,
- Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov,
- Učinkovito upravljanje z okoljem,
- Mobilnost za podporo gospodarskemu razvoju,
- Institucionalna in administrativna usposobljenost.

2.5 Slovenska izhodna strategija 2010–2013

Slovenska izhodna strategija 2010–2013 je zasnovana kot **kombinacija ukrepov ekonomske politike, strukturnih sprememb in institucionalnih prilagoditev**. Strategija je izredni dokument, ki so ga morale izdelati države članice EU zaradi gospodarske krize (Slovenska izhodna strategija, 2010). S strategijo ima vlada namen spodbuditi gospodarsko aktivnost ter zagotoviti postopno odpravo makroekonomskih neravnovesij in ob upoštevanju socialnih in okoljskih vidikov razvoja omogočiti postopno povečevanje gospodarske rasti. Cilj izhodne strategije je **dolgoročno vzdržna gospodarska rast**, ki se bo dosegla z ukrepi ekonomske politike, strukturnimi ukrepi in institucionalnimi prilagoditvami (Slovenska izhodna strategija, 2010).

2.6 Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2011–2020³

V letu 2010 se je iztekla veljavnost Nacionalnega raziskovalnega in razvojnega programa (v nadaljevanju NRRP), katerega namen v skladu z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti je bil ustvariti podlago za usmerjanje in določanje obsega sredstev državnega proračuna za izvajanje raziskovalne in razvojne dejavnosti. Dosedanja zasnova tega strateškega dokumenta v sodobnih gospodarskih in družbeno-političnih razmerah ni več optimalna, saj ne zagotavlja ustrezne horizontalne povezanosti politik in institucij, ki bi skrbele za celotni inovacijski cikel od osnovne raziskave do zamisli in tržnega tehnološkega proizvoda.

RISS izhaja iz sprejetih nacionalnih strateških dokumentov, kot sta SRS ter dokument Evropa 2020.

³ Strategijo je vlada sprejela spomladi letošnje leto in je trenutno v obravnavi v državnem zboru.

RISS teži k cilju, da se vzpostavi raziskovalni in inovacijski sistem, ki ga bodo sooblikovali vsi deležniki. Sistem bo prispeval k povečanju znanja v družbi, opredeljeval izzive, omogočal dvig dodane vrednosti na zaposlenega in zagotavljal kakovostna delovna mesta in bivanjsko okolje (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2010a). Dvignil se bo ugled poklica raziskovalca v družbi in se povečala privlačnost tega poklica, tudi zaradi ugodnih infrastrukturnih in normativnih pogojev. RISS v ospredje razvoja postavlja človeške vire in znanje ter inovacije. **V strategiji se predvideva povečevanje javnih in zasebnih vlaganj za raziskave in razvoj, tako da bodo do leta 2020 dosegla 3,6 % BDP** (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2010b).

Cilj osnutka RISS je vzpostavitev sodobnega raziskovalnega in inovacijskega sistema, ki bo omogočal višjo kakovost življenja za vse s pomočjo kritične refleksije družbe, učinkovitega reševanja družbenih izzivov in dviga dodane vrednosti na zaposlenega ter zagotavljanja več in bolj kakovostnih delovnih mest (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2010a).

Cilj je doseči učinkovitejše upravljanje z/s (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2010b);,

- vzpostavitev učinkovitega enotnega sistema upravljanja raziskovalnega in inovacijskega sistema, ki bo vključeval vse deležnike,
- spremljanjem izvajanja RISS in vrednotenje učinkov,
- rednim vrednotenjem učinkovitosti vseh podpornih in izvajalskih institucij.

3 SID BANKA

Z obzirom na dejstvo, da razvojne finančne institucije delujejo v skladu z cilji oz. prioritetami razvojnih dokumentov, bom v tem poglavju najprej opredelil pojem razvojne finančne institucije ter ga nato podkrepil z konkretnim primerom take institucije v Sloveniji, ki jo predstavlja SID banka.

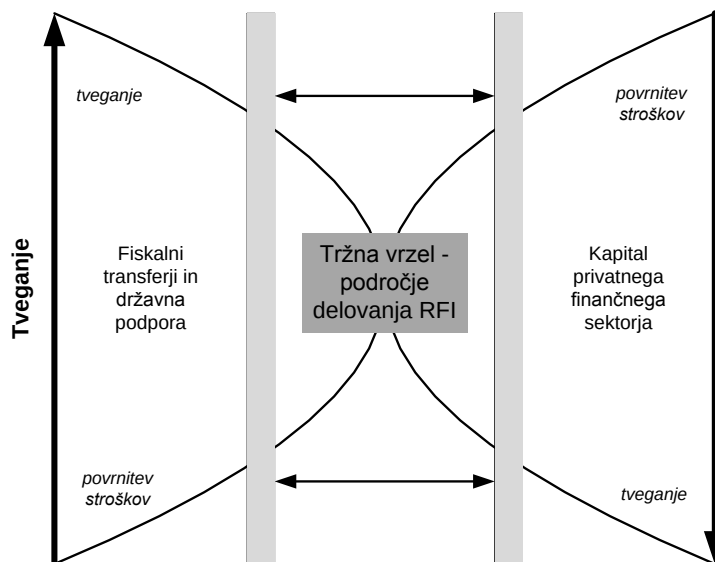
3.1 Opredelitev pojma razvojne finančne institucije

Razvojno financiranje (angl. *development finance*) je specializirano področje v finančnem sektorju, ki zapolnjuje vrzel med komercialnim (zasebnim) investicijskim delovanjem ter državnim razvojnim delovanjem (Združenja evropskih RFI, EDFI, 2009). Usmerjeno je v dopolnjevanje delovanja zasebnega finančnega trga ter pokrivanja tržnih vrzeli (angl. *market gaps*) in nepravilnosti (angl. *market failures*) (Zorič, 2010).

Razvojne finančne institucije (angl. *development finance institutions*) (v nadaljevanju RFI) so posebne finančne institucije (ponavadi specializirane razvojne banke), ki so v večini primerov v državni lasti. Njihovo delovanje je usmerjeno v odpravljanje vrzeli na trgu

kapitala, kjer je zasebni finančni sektor nepripravljen ali nezmožen nositi tveganje financiranja nekaterih bolj tveganih projektov. Usmerjeno je zlasti v dolgoročne razvojne projekte s pozitivnimi družbenimi eksternalijami, ki pa so na dolgi rok sposobni ustvariti dovolj dohodkov za povrnitev stroškov (Musasike, 2004, str. 3). Vloga RFI v podpori razvojnemu financiranju je prikazana v Sliki 7.

Slika 7: Prikaz področja delovanja RFI

Vir: L. Musasike, *Role of State-Owned Financial Institutions*, 2004, str. 3.

Slika 7 prikazuje vrzel na finančnem trgu ter področje delovanja RFI. Na levi strani so prikazani veliki javni projekti, ki ne ustvarjajo zadosti dohodkov za povrnitev stroškov in ne opravičujejo visoke stopnje tveganja. Takšni projekti zato ne morejo biti uvrščeni v portfelj RFI, ampak so financirani s strani države preko fiskalnih transferjev in državnih pomoči (Zorič, 2010). Desna stran slike prikazuje delovanje zasebnega sektorja, ki financira projekte, kateri lahko ustvarjajo visoke dohodke za povrnitev stroškov in je pri le-teh tveganje relativno nizko. Prikazana tržna vrzel v sredini slike prikazuje področje delovanja RFI⁴. To je prostor z zmernimi stopnjami tveganja in velikim potencialom za ustvarjanje dohodkov za povrnitev stroškov.

Bruck (2005, str. 1), ki za RFI uporablja izraz »**razvojna banka**«, le-to opredeljuje kot specializirano finančno institucijo s hibridno finančno in razvojno funkcijo. Dodaja, da je vloga razvojnih bank v 21. stoletju, da služijo kot glavni instrument za planiranje, financiranje, implementiranje, monitoring in ocenjevanje izvajanja razvojnih projektov in programov v skladu z nacionalnimi, regionalnimi in mednarodnimi razvojnimi cilji oz. prioriteta. RFI pogosto delujejo kot katalizatorji gospodarskega razvoja, ker z

⁴ Širina intervala se zaradi različnih finančnih in institucionalnih ureditev med državami razlikuje, enako tudi med dejavnostmi in posameznimi strankami RFI. Interval je odvisen tudi od finančnega modela posamezne RFI ter dostopa do virov financiranja (Musasike, 2004, str. 4).

zapolnjevanjem vrzeli spodbujajo in dopolnjujejo razvoj finančnega sektorja, zagotavljajo dolgoročne finančne vire, privabljajo zasebne vire kapitala, izboljšujejo poslovno klimo ter spodbujajo in podpirajo razvoj MSP (Zorič, 2010).

Razvojno bančništvo Bruck (2005, str. 2) opredeljuje tako, da poleg funkcij razvojnih bank pokriva tudi odnose z nacionalnimi in regionalnimi vladnimi organi, z regionalnimi in mednarodnimi institucijami in ostalimi organizacijami, ki sodelujejo pri načrtovanju in implementiranju politik. Iz naslova sodelovanja z institucijami RFI postajajo manj prosilci in prejemniki zunanjih kreditnih linij, ampak vedno bolj partnerji v implementiranju razvojnih programov in projektov (Bruck, 2005, str. 23). Velika razlika med komercialnimi in razvojnimi bankami je, da zadnje prvenstveno financirajo projekte, ki prinašajo trajnostne ekonomske, socialne in okoljske koristi (Bruck, 2005, str. 3).

RFI glede na svoje temeljno poslanstvo zapolnjevanja tržnih vrzeli in reševanja tržnih nepravilnosti delujejo v okviru treh temeljnih načel (Rašković, 2007, str. 12):

- **Kriterij delovanja je spodbujanje sociekonomskega razvoja in ne samo donosnost:** Pri podpori poslov, projektov in/ali strank se RFI skladno z načelom ne osredotočajo izključno na načelo donosnosti in maksimizacijo kratkoročnih lastnih koristi, kot to počnejo zasebne finančne institucije v skladu z načeli trga, temveč upoštevajo širše oz. celovite družbene vidike. Kot prikazuje Slika 6, RFI kljub temu načelu delujejo znotraj intervala, ki predpostavlja določeno sposobnost ustvarjanja dohodkov, kateri ob pomoči in nekaterih predpostavkah omogočajo dolgoročno povrnitev stroškov (Zorič, 2010). Kompleksnost obravnave poslov, projektov in/ali strank v okviru RFI je veliko večja v primerjavi s komercialnimi finančnimi institucijami, saj zahteva širše razumevanje posledic in učinkov ter sočasno uresničevanje več ciljev hkrati (Bruck, 2005, str. 2–4).
- **Komplementarno delovanje na finančnem trgu:** Načeloma RFI, ki so v državni lasti, lahko delujejo le v okviru zapolnjevanja tržnih vrzeli in odprave tržnih nepravilnosti (Musasike, 2004, str. 3) in s tem delujejo dopolnilno (zasebnemu) finančnemu trgu. RFI pogosto delujejo tudi v sodelovanju z zasebnim sektorjem, saj njihova prisotnost pomeni razporeditev tveganj, posledično pa omogoča tudi dostop do dolgoročnejših in ugodnejših finančnih virov.
- **Dolgoročna rentabilnost poslovanja:** Zaradi narave prevzemanja dolgoročnih, bolj tveganih in praviloma tudi obsežnejših razvojnih projektov je poslovanje RFI lahko kratkoročno tudi negativno, vendar pa RFI na dolgi rok ne smejo poslovati z izgubo, saj bi to ogrozilo njihovo dolgoročno razvojno funkcijo.

3.2 Zgodovina SID banke

SID banka je bila ustanovljena kot Slovenska izvozna družba, družba za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, d. d., Ljubljana, z dnem 22. 10. 1992 kot posebna zasebnopravna finančna institucija za zavarovanje in financiranje izvoza Republike Slovenije.

Delovanje SID banke je urejal Zakon o Družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, ki je bil sprejet v letu 1992.

- Februarja 2004 je začel veljati Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov (v nadaljevanju ZZFMGP), ki ureja temelje sistema zavarovanja in financiranja mednarodnih gospodarskih poslov, kot instrumentov trgovinske politike Republike Slovenije.
- Proti koncu leta 2004 je SID ustanovila zavarovalnico (SID – Prva kreditna zavarovalnica d. d., Ljubljana) in nanjo prenesla portfelj marketabilnih zavarovanj, ki jih je do konca leta 2004 izvajala v svojem imenu in za svoj račun.
- V letu 2006 je zaključila projekt preoblikovanja v banko in od Banke Slovenije pridobila dovoljenje za opravljanje bančnih in drugih finančnih storitev.
- S 1. 1. 2007 je začela delovati kot specializirana banka.
- Dne 23. 5. 2008 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o Slovenski izvozni in razvojni banki (v nadaljevanju ZSIRB). ZSIRB SID banki podeljuje dve pooblastili, in sicer je SID banka **pooblaščená specializirana slovenska spodbujevalna, izvozna in razvojna banka** za opravljanje dejavnosti po ZSIRB in pooblaščená institucija za opravljanje vseh poslov po ZZFMGP.

V svojem imenu in za svoj račun SID banka izvaja dejavnosti na podlagi ZSIRB in na način, **da predvsem s finančnimi storitvami posreduje v segmentih, kjer nastajajo oziroma so ugotovljene tržne neučinkovitosti oz. tržne vrzeli.** Pri tem SID banka uporablja vse zakonsko razpoložljive finančne instrumente. Kot pooblaščená izvozno-kreditna agencija SID banka izvaja nemarketabilna zavarovanja in Program izravnave obresti v imenu in za račun Republike Slovenije.

3.3 Vloga SID banke kot razvojne finančne institucije

Vloga SID banke je opredeljena v Akcijski strategiji SID banke, d. d., Ljubljana, za obdobje 2011 do 2014.

Poslanstvo SID banke je razvijanje, spodbujanje in opravljanje finančnemu trgu dopolnilnih dolgoročnih finančnih storitev za trajnostni razvoj Slovenije.

Vizija SID banke je, da bo do leta 2014 s predanostjo svojemu poslanstvu, celostno ponudbo finančnemu trgu dopolnilnih storitev ter povezovalno vlogo na področju slovenskega razvojnega financiranja **kot osrednja slovenska spodbujevalno-razvojna finančna institucija postala pomemben dejavnik trajnostnega razvoja Slovenije.**

Pomembna vloga SID banke je tudi razvoj in spodbujanje novih inovativnih finančnih storitev in s tem posledično finančnega sektorja. S tem SID banka prevzema **vlogo katalizatorja** oziroma spodbujevalca finančnega in gospodarskega razvoja.

Glavna strateška usmeritev SID banke je transformacija iz institucije za spodbujanje mednarodnih gospodarskih poslov v institucijo, ki opravlja večino javno-finančnih spodbujevalnih nalog na področju **trajnostnega razvoja** Republike Slovenije (Slika 7). V postopku ugotavljanja **tržnih vrzeli**, kjer je dodana vrednost SID banke in s tem posredno države kot lastnice največja, so identificirana ključna področja poslovanja v prihodnjem obdobju. Ta področja so opredeljena v 11. členu ZSIRB.

Slika 8: SID banka in trajnostni razvoj

Vir: SID banka – Razvojne priložnosti za slovenska podjetja, 2011.

4 TRŽNA VRZEL

Glede na predvidevanje ZSIRB, da lahko SID banka opravlja finančne dopolnilne storitve predvsem na segmentih, kjer so ugotovljene tržne vrzeli, bom v tem poglavju preučil obstoječe pristope za ocenjevanje tržnih vrzeli. Na koncu poglavja bom tržno vrzel ocenil opisno glede na stanje v Sloveniji.

4.1 Opredelitev pojma

Tržna vrzel predstavlja neoptimalno delovanje trga in tržnih načel zaradi t. i. tržnih nepravilnosti ter se v praksi zrcali v: (1) neobstoju ponudbe, (2) nezadostni ravni ponudbe, pri čemer povpraševanje (dejansko ali potencialno) močno presega trenutno ponudbo, ter v (3) obstoju ponudbe, vendar ne po primerni ceni (Zorič, 2010). Pojav tržnih vrzeli in tržnih nepravilnosti je eden osnovnih razlogov za uveljavitev in delovanje RFI, zlasti na področju bančništva (Rašković, 2008, str. 17). Nedavne razmere na finančnih trgih kot posledica svetovne finančne in gospodarske krize so pokazale, da številna področja družbe ne morejo biti prepuščena le tržnim načelom in potrebujejo tudi aktivno vlogo države (Rašković, 2010, str. 28). Tako pritrjujejo tudi nekateri strokovnjaki, ki povezujejo tržne vrzeli s cikličnim

delovanjem gospodarstev in pojavom kriz, kjer se tržne vrzeli le še povečujejo in je zato potreba po dopolnilni vlogi države še večja.

OECD (2006, str. 16) v študiji, kjer je bila raziskovana vrzel financiranja MSP-jev, govori o t. i. **finančni vrzeli**. Glavno sporočilo študije je, da enotna definicija vrzeli ne obstaja, običajno pa pomeni, da velik delež MSP-jev nima ustreznega dostopa do financiranja s strani bank in drugih finančnih institucij ter ponudnikov financiranja. Predpostavlja se, da bi MSP-ji, ki trenutno nimajo dostopa do finančnih sredstev, bili sposobni ta sredstva produktivno uporabiti, če bi le-ta bila na voljo; formalni finančni sistem pa zaradi določenih strukturnih značilnosti sistema tovrstnim subjektom ne zagotavlja ustreznega financiranja (Zorič, 2010).

Razvojno bančništvo poskuša odpravljati vrzeli na finančnem trgu, ki povzročijo, da določena področja gospodarstva, ki so razmeroma razpršena, tvegana ali dolgoročna, vendar prinašajo pozitivne ekonomske in družbene koristi, niso v zadostni meri podprta s strani bančnega sektorja (Rašković, 2010). Zasebne inštitucije so večinoma orientirane po načelu maksimizacije dobička in se zaradi tega osredotočajo predvsem na kratkoročne zasebne koristi poslov, tudi na račun njihovih dolgoročnih družbenih koristi. Ključno vlogo pri aktivnostih premoščanja kratkoročnih koristi lahko odigrajo RFI.

RFI se po navadi osredotočajo na tržne vrzeli povezane z neoptimalnim delovanjem finančnega trga pri financiranju dejavnosti z močnimi pozitivnimi eksternalijami, in sicer (Rašković, 2010):

- internacionalizacija,
- podjetništvo oz. mala in srednja podjetja (MSP),
- raziskave, razvoj, inovacije in izobraževanje,
- dolgoročnejši razvojni in infrastrukturni projekti,
- povečevanje energetske učinkovitosti ter zaščita okolja.

Za te dejavnosti je značilno, da bi bil brez različnih oblik spodbud njihov obseg neoptimalen.

4.2 Ocenjevanje tržne vrzeli

Pristop ocenjevanja tržnih vrzeli na posameznih področjih financiranja MSP (npr. zagon, rast, itd.) temelji na primerjavi trenutne ravni ponudbe oz. kakovostnih virov po dostopni ceni (angl. *quality at reasonable cost*) ter potencialnim povpraševanjem, ki bi zadovoljilo potrebe gospodarstva (Rašković, 2010). V tem pogledu je **»najpomembnejši izziv v dostopu do ustreznih podatkov ter primerjavi vidik dejanske, trenutne ponudbe in potencialnega povpraševanja«** (JEREMIE, 2007, str. 25).

Čeprav program JEREMIE s strani Evropskega investicijskega sklada (angl. *European Investment Fund* oz. EIF) izpostavlja, da je natančno velikost omenjenih vrzeli najverjetneje

»nemogoče izmeriti«, pa obenem kljub temu izpostavljajo potrebo po razvoju »**praktično usmerjenega**« metodološkega pristopa, ki bo vodil v boljše razumevanje problematike primernejšega financiranja MSP na različnih področjih (OECD, 2006; Rašković, 2010).

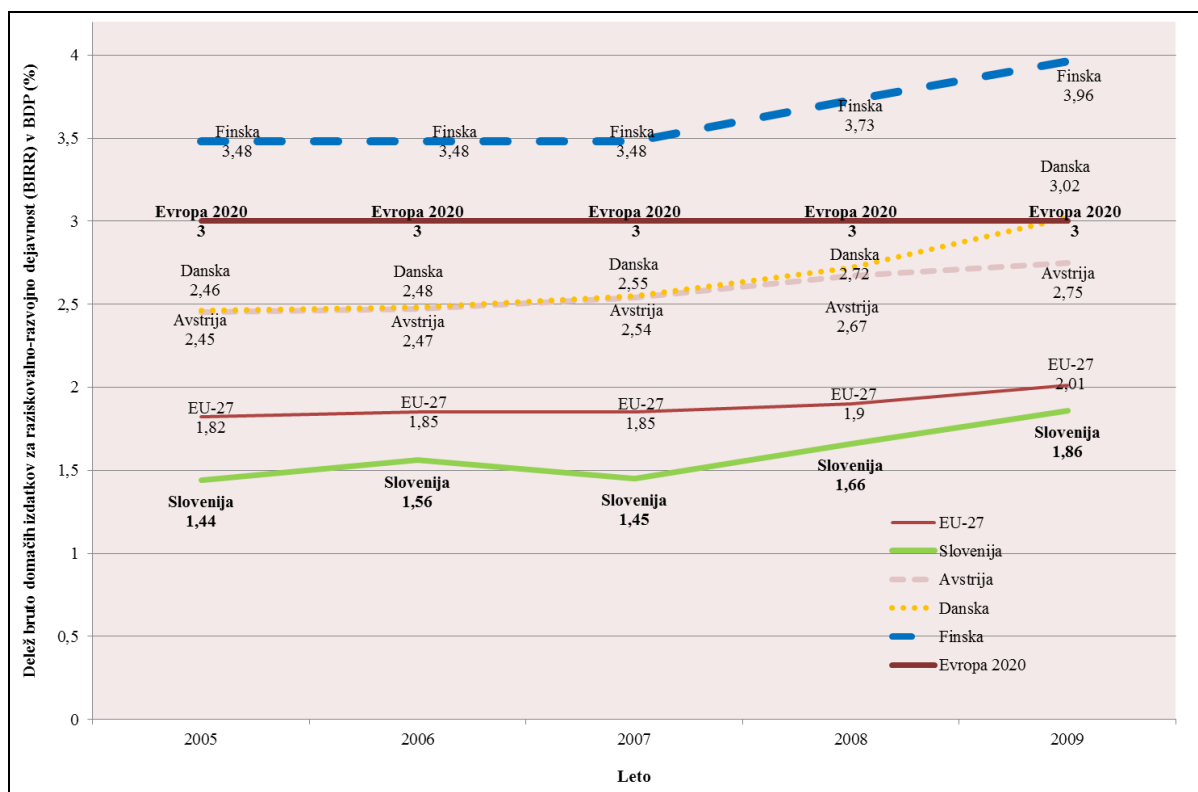
Ponudbena stran: Ocenjevanje ponudbene strani temelji zlasti na pregledu »**različnih agregatnih meril finančne razvitosti**«, ki se nanašajo na financiranje MSP v posamezni državi (Claessens & Tzioumis, 2006, str. 6; Rašković, 2010). Pregled agregatne ponudbene strani temelji na pregledu različnih finančnih produktov in virov financiranja, ki jih javne podporne institucije in/ali zasebne finančne institucije namenjajo financiranju MSP za določen namen (Rašković, 2010, str. 30). Pri tem je nujno razlikovati oblike podpore javnih podpornih institucij. Nepovratna sredstva zahtevajo dodatno in premostitveno financiranje, medtem ko npr. garancije ali subvencije obrestne mere zahtevajo aktivno financiranje bank. Enako velja v primeru naložb v obliki tveganega kapitala, kjer lastniško financiranje zahteva zdravo razmerje z dolžniškim financiranjem. Tako lahko rečemo, da večji del javnih ukrepov ustvarja dodatno vrzel na trgu z izjemo pomoči v obliki posojil.

Stran povpraševanja: V nasprotju z ocenjevanjem ponudbene strani, ki temelji na pregledu obstoječega financiranja MSP, je ocena potencialnega povpraševanja zahtevnejša. Avtorja Claessens in Tzioumis (2006, str. 8) poudarjata, da je večina podatkov na strani povpraševanja zelo razpršenih ter »**ad hoc**« narave. Končno ocenjeno potencialno povpraševanja tako temelji na seštevku posameznih parcialnih ocen, demografskih podatkih podjetij in številnih predpostavkah, ki naj bi bile jasno izpostavljene, ocenjevanje pa temelji na posameznih anketnih podatkih ter različnih sekundarnih virih (Rašković, 2010, str. 31). Stran povpraševanja je prav tako mogoče ovrednotiti preko razvojnih ciljev (stanja, ki ga je potrebno doseči) in dejanskega stanja (statistični podatki), kar prikazujem v nadaljevanju.

4.3 Tržna vrzel v Sloveniji (opisno)

Slovenija se še vedno nahaja v obdobju (svetovne) gospodarske krize in je relativno slabo pripravljena takoj odgovoriti na številne izzive, ki izhajajo iz tega položaja, ob tem pa je pričakovati, da se bo proizvodnja še naprej selila v države z nižjo ceno dela. Navedeno pomeni, da je za ohranjanje blagostanja nujno potrebna sposobnost izvajanja dejavnosti, ki so mednarodno konkurenčne in predvsem temeljijo na kompleksnih rešitvah in znanju. Iz Slike 5 je razvidno, da razvojno-raziskovalna oz. inovacijska dejavnost ni generator rasti BDP v Sloveniji. Zato je potrebno zagotoviti dostop do virov financiranja vsem, ki so pripravljeni vlagati v znanje, ki pravilno uporabljeno vodi v nove proizvode (osvajanje trgov) in proizvodne rešitve (stroškovna učinkovitost), zaradi česar se ustvarja višja dodana vrednost in generira rast BDP.

Slika 9: Zaostajanje Slovenije v deležu bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost (BIRR) v BDP glede na cilje Evropa 2020, povprečju EU-27 in tri države EU z najvišjim deležem BIRR v BDP

Vir: Eurostat, 2011.

Ena izmed pomembnejših novosti pri ponudbi SID banke je novo strukturiranje namenov na štiri glavna področja, le ta pa združujejo več področij po ZSIRB in so tako skladna tudi z Akcijsko strategijo SID banke za obdobje 2011–2014. Znotraj posameznih področij so navedeni upravičeni nameni po vsebini in ne po točkah ZSIRB, zato podajam v nadaljevanju opis programa financiranja, ki se tematsko povezuje s tem diplomskim delom oz. odpravlja na Sliki 5 prikazano zaostajanje Slovenije.

Financiranje razvoja družbe znanja in inovativnega podjetništva vključuje področje raziskav, razvoja in inovacij (zlasti z namenom spodbujanja konkurenčnosti in razvoja v okviru raziskovalnih in razvojnih programov, promocije inovativnosti in pospeševanja raziskovalne in razvojne dejavnosti ter prenosa znanja in zagotavljanja različne podpore nosilcem projektov za razvoj izdelkov, proizvodnih procesov in storitev), področje izobraževanja (zlasti z namenom spodbujanja in izboljševanja nivoja izobrazbe, znanj in upravljanja znanj ter spodbud potrebnim prekvalifikacijam ter pridobivanja specifičnih znanj) ter področje zaposlovanja (med drugim z namenom zagotavljanja spodbud podjetjem za zaposlovanje oseb specializiranih kvalifikacij in znanj, potrebnih za njihovo rast ali prekvalifikacijo posameznikov). V okviru Letnega operativnega plana SID banke za leto 2011 bo v tem obdobju za celoten program financiranja razvoja družbe znanja in inovativnega podjetništva razpoložljivih 140 mio EUR sredstev.

5 IDEALEN MODEL ZA IZVEDBO V SODELOVANJU Z DRŽAVO (SPODBUJEVALNO RAZVOJNA PLATFORMA – SRP)

Spodbujevalno razvojna platforma (v nadaljevanju SRP) je poimenovanje novega razvojnega finančnega koncepta SID banke, ki podpira vključevanje razvojnih sredstev državnega proračuna, predvsem tistih, ki imajo podlago v namenskih (npr. sredstva evropske kohezijske politike) in drugih prihodkih državnega proračuna, za financiranje produktov, skladnih z ekonomskimi, strukturnimi, socialnimi in drugimi politikami, ki izhajajo iz dolgoročnih razvojnih usmeritev Republike Slovenije in Evropske unije. Koncept je obravnavala tudi vlada s sklepom v juliju 2010, predviden pa je tudi v novi Slovenski izhodni strategiji in Nacionalnem razvojnem programu.

Spodbujevalno razvojna platforma kot finančna platforma za sofinanciranje z razvojnimi sredstvi proračuna aktivnosti končnih upravičencev oz. koristnikov, ki še lahko prenesejo breme klasičnega ali drugih oblik dolžniškega ali lastniškega financiranja, je strateškega pomena predvsem z vidika racionalne uporabe sredstev za doseganje ciljev razvojnih politik (evropskih in nacionalnih) preko povratnih oblik podpore, kjer je to primerno, z izkoriščanjem sinergij bančnega oz. finančnega sektorja in ob izpolnjevanju kriterijev evropske monetarne unije (Spodbujevalno razvojna platforma - SRP, 2010). Gre za financiranje projektov (z upoštevanjem položaja gospodarske družbe), katerih tako tveganje kot donosnost in ročnost so še sprejemljivi za podjetniško financiranje s strani bank ali drugih finančnih institucij (upoštevanje učinka razvojne banke). V teh primerih bi nepovratna oblika podpore pomenila neracionalno uporabo proračunskih sredstev, kar je posebno pomembno z vidika izvajanja nacionalne izhodne strategije in programa stabilnosti ter trajnostne rabe fiskalnih virov.

Na spodbujevalno razvojno platformo je potrebno gledati z vidika doseganja predvsem srednjeročnih in dolgoročnih ciljev in učinkov, ki ne morejo biti vidni na kratek rok, kot so to vse pogostejša pričakovanja širše javnosti, zaradi česar bi lahko postala pomemben instrument novega slovenskega razvojnega modela. Spodbujevalna razvojna platforma za državo pomeni (Spodbujevalno razvojna platforma - SRP, 2010):

- uresničevanje ciljev izhodne strategije;
- vzpostavitev primerne infrastrukture, ki vodi v plemenitenje razvojnih sredstev, predvidenih za povratne oblike podpore, in preprečuje izgubo le-teh;
- prestrukturiranje virov financiranja javnih skladov;
- postopno institucionalna krepitev javnih skladov za izvajanje nalog finančnih institucij;
- povezovanje in koordinirano delovanje razdrobljenih aktivnosti javnih spodbujevalnih institucij;
- proaktivno sodelovanje z razvojno banko, ki vodi v nove vzorce delovanja javnih finančnih spodbujevalnih institucij “v lastnem imenu in za lastni račun” glede na ustaljene prakse t. i. agenture, ki praviloma povečuje administrativno breme vseh udeležencev;

- možnost, da resorna ministrstva lahko zaupajo svoja sredstva SID banki, katera je strokoven in odgovoren partner, ki s skrbnostjo dobrega strokovnjaka lahko v lastnem imenu in za lasten račun zagotovi oz. podpre povratne oblike podpore za ciljne skupine in namene.

Izvajanje spodbujevalno razvojne platforme je skladno z nameni, za katere je država pooblastila SID banko z ZSIRB, poslanstvom SID banke, akcijsko strategijo SID banke in letnim operativnim planom ter vladno izhodno strategijo.

5.1 Instrumenti finančnega inženiringa

Na oblikovanje spodbujevalno razvojne platforme je imela pomemben vpliv evropska zakonodaja glede uporabe instrumentarija finančnega inženiringa v okviru evropske kohezijske politike 2007–2013.

Instrument finančnega inženiringa je vrsta dejavnosti, ki zagotavlja vračljive naložbe oz. jamstva za vračljive naložbe ali pa oboje. Uporablja se za zagotavljanje povratnih oblik pomoči v podjetjih zasebnega in/ali javnega prava ter podjetjih vseh velikosti (mikro podjetja, mala in srednje velika podjetja ter velika podjetja) ter javno zasebnih partnerstvih. Instrument finančnega inženiringa je sklad, ki podpira določen instrument povratne oblike pomoči. Možni instrumenti povratne oblike pomoči so:

- poroštvo oz. garancija,
- ugodna posojila,
- rizični kapital (npr. podrejeni dolg, tvegan kapital).

Instrumenti finančnega inženiringa se oblikujejo glede na instrument pomoči, ciljne skupine in namene, ki se jih podpira (npr. posojilni sklad za raziskave in razvoj, sklad tveganega kapitala, posojilni sklad za MSP).

Dodana vrednost »uporabe« instrumentarija finančnega inženiringa (Spodbujevalno razvojna platforma - SRP, 2010):

- s tehničnega vidika zmanjšuje administrativno breme povezano s črpanjem sredstev evropske kohezijske politike, zato posledično zmanjšuje stroške dela;
- s finančnega vidika multiplicira učinek sredstev evropske kohezijske politike;
- z vsebinskega vidika se ga lahko uporabi za učinkovitejšo uporabo razvojnih sredstev državnega proračuna (multiplikator, dostopnost do podpore, enotnejša dokumentacija).

5.2 Spodbujevalno razvojna platforma

Spodbujevalno razvojna platforma je zgrajena na modelu holdinškega sklada s pripadajočimi instrumenti finančnega inženiringa in deluje na štirih nivojih:

- **ministrstva** kot oblikovalci razvojnih politik in pripravljalci ukrepov za doseganje ciljev razvojnih politik ter financer le-teh;
- **SID banka** kot nosilec holdinškega sklada ali instrumentov finančnega inženiringa in kot sofinancer ukrepov za doseganje ciljev razvojnih politik;
- **finančne institucije** (npr. javni skladi, banke) kot nosilci instrumentov finančnega inženiringa in kot sofinancerji (npr. banke);
- **podjetja** in drugi končni koristniki, ki z realizacijo projektov udeležujejo rast in razvoj.

5.3 Vzpostavitev in delovanje SRP

Spodbujevalno razvojna platforma ima dva ključna med seboj odvisna procesa, in sicer proces institucionalizacije in proces implementacije (Spodbujevalno razvojna platforma - SRP, 2010).

Proces institucionalizacije pomeni na eni strani pripoznanje SID banke kot primerne partnerja za črpanje sredstev evropske kohezijske politike s strani resornih ministrstev (realizirano s sklepom vlade in ustanovitvijo medresorske delovne skupine ter spremembo Zakona o javnih financah) ter na drugi strani proaktiven pristop k povezovanju, izkoriščanju sinergij in optimiziranju delovanja trenutno razdrobljenega javno-spodbujevalnega sistema v Republiki Sloveniji.

Proces implementacije vpliva na razvoj finančnega inženiringa v Republiki Sloveniji, kot je definiran za namen uporabe sredstev strukturnih skladov finančne perspektive 2007–2013 ter v skladu z načeli reforme EU proračuna za obdobje po letu 2013, na dostopnost sredstev in znižanje povprečnih cen sredstev za končne koristnike ter na rast in razvoj (glavni cilj strategije Evropa 2020, Strategije razvoja Slovenije in Slovenske izhodne strategije).

SRP pri sami SID banki ustvarja (Spodbujevalno razvojna platforma - SRP, 2010):

- t. i. **učinek vzvoda** na razvojna sredstva državnega proračuna, in sicer gre za razvojna sredstva SID banke, ki jih je mogoče plasirati skupaj z razvojnimi sredstvi državnega proračuna;
- **optimalnejše delovanje javnih skladov**, ki so bili do sedaj bolj ali manj odvisni od obsega proračunskih sredstev;
- **učinek multiplikatorja** z vidika povratnih oblik podpore glede na nepovratne oblike podpore (revolving sistem uporabe sredstev). Končni koristniki povratnih oblik podpore lahko z izvajanjem projektov, ki vodijo v ustvarjanje višje dodane vrednosti, ohranjajo tok

razvojnih sredstev, ki jih ministrstva in SID banka namenjajo za doseganje trajnostnega razvoja Slovenije, in s tem omogočajo revolving sistem uporabe sredstev za financiranje novih projektov;

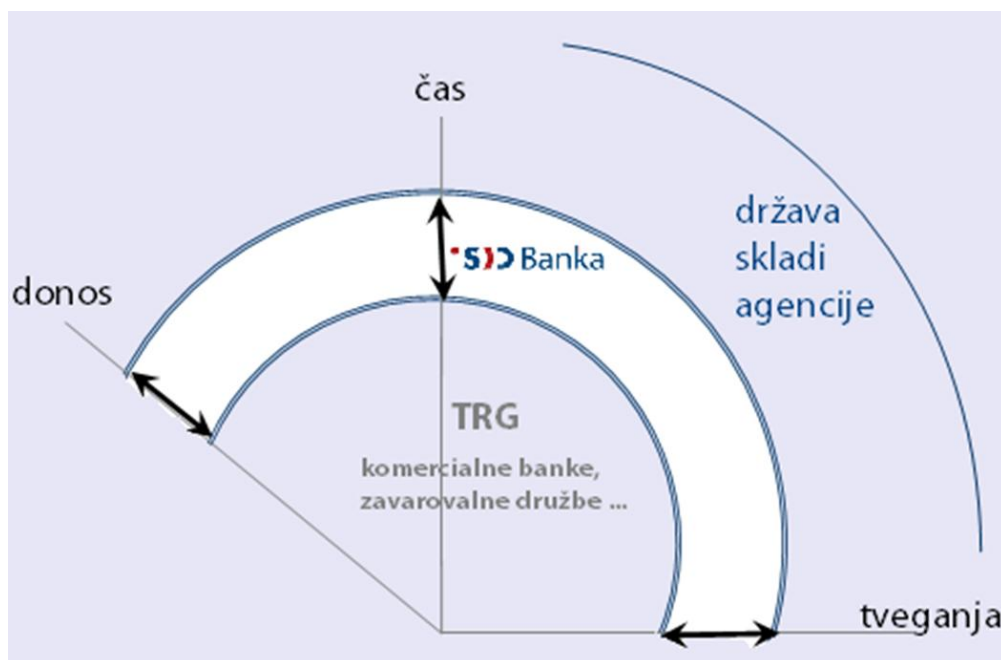
- **ново vlogo za javne agencije** v smislu ustvarjanja podpornega okolja kot npr. izvajanje izobraževanj za podjetnike za pripravo projektov, spremljanje izvajanja projektov in svetovanje ob primerih odstopanja od plana projekta.

5.4 SRP in poslovanje SID banke

SRP v odnosu do redne dejavnosti in izvajanja agentskih poslov vpliva na zmanjšan obseg redne dejavnosti, izključno iz naslova zadolževanja (predvsem v preusmerjanja virov SID banke v SRP), v širitev financiranja še malo bolj tveganih, a razvojno perspektivnih projektov (tveganje v smislu slabših zavarovanj ali novo nastalih podjetij), ki jih je mogoče izpeljati le z ustreznim »bazenom«
fiskalnih sredstev. Na drugi strani se bistveno zmanjšuje obseg agentskih poslov. SRP pomeni na en način združitev agentskih poslov in redne dejavnosti in okrepi t. i. spodbujevalni učinek razvojne banke (cenejši viri za dobre razvojne projekte zdravih podjetij).

»Bazen«
fiskalnih sredstev SID banki in poslovnim bankam omogoča pomik naprej na premicah tveganja, časa in donosa, kot prikazuje Slika 10.

Slika 10: Položaj SID banke

Vir: SID banka – Razvojne priložnosti za slovenska podjetja, 2011.

SKLEP

Produkti in programi na področju financiranja R&R in inovativnosti za MSP v Sloveniji kažejo na visoko razdrobljenost institucionalnega okolja in na ta način nizko usklajenost med posameznimi podpornimi institucijami. Financiranje le-teh je usmerjeno predvsem v povezovanje znanosti in gospodarstva, ne pa rasti (npr. iz majhnega podjetja v srednje in iz srednjega v veliko podjetje).

Ker naj bi država delovala na področju vrzeli, je ocenjevanju le-te potrebno nameniti posebno pozornost. Poskus okvirne ocene tržne vrzeli na področju financiranja prenosa tehnologij, inovativnosti in R&R med MSP v Sloveniji, ki jo je naredil Evropski investicijski sklad (EIF) za namen izvajanja pobude JEREMIE v Sloveniji v letu 2007 je pokazal na pomanjkanje številnih pomembnih primarnih in sekundarnih podatkov, ki bi jih lahko uradna statistika omogočila (Rašković, 2010).

Z vidika institucij bi moral biti poleg zagotavljanja večjega poudarka na zagotavljanju večje in ustrežnejše ponudbe finančnih virov in programov za spodbujanje inovativnosti in R&R med MSP-ji poudarek tudi na prestrukturiranju povpraševanja podjetij, ki bi moralo biti usmerjeno v ustvarjanje višje dodane vrednosti ter k inovativnejšim izdelkom in storitvam, poleg tega pa večji želji po konkurenčnosti na trgih. Za to je potreben, poleg večjih finančnih virov, drugačen sistem.

Velik korak v to smer so nove finančne oblike, katerih izvedba je mogoča v okviru t.i. Spodbujevalno razvojne platforme, ki jo predlaga SID banka. Operacionalizacija SRP, ki daje okvir za koordinirano delovanje posameznih institucij, je ključnega pomena, saj daje okvir za koordinirano delovanje posameznih institucij, izkorišča prednosti kombiniranja povratnih in nepovratnih sredstev, predvsem pa pri vseh obstoječih institucijah nadgrajuje ponudbo v korist gospodarstva, predvsem MSP in v korist trajnostnega razvoja Slovenije, vključujoč področje vlaganj v raziskave in razvoj ter podporo inovacijam. Pri tem obstaja velika nevarnost, da se država kljub močni volji za spremembe ujame v past ustaljenih vzorcev, na kar kaže tudi v letu 2011 segmentirano in nepovezano usmerjanje sredstev v različne ukrepe, ki so po vsebini primerni za izvajanje v obliki SRP ne glede na že sprejete »zaveze«.

LITERATURA IN VIRI

1. Bruck, N. (2005). *Future Role of National Development Banks in the Twenty First Century*. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs.
2. Claessens, S., & Tzioumis, K. (2006). 'Measuring a firm's access to finance', in: 'Access to Finance: Building Inclusive Financial Systems', *Proceedings*, Brooking Institution and World Bank, str. 30–31.
3. Erawatch Country Report. (2008). *An assessment of research system and policies, Slovenia, 2009*. Najdeno 1. maja 2011 na spletnem naslovu <http://cordis.europa.eu/erawatch/index.cfm?fuseaction=reports.content&topicID=1119&parentID=592>
4. Erawatch Country Report. (2009). *Analysis of policy mixes to foster R&D investment and to contribute to the ERA*. Najdeno 1. maja 2011 na spletnem naslovu <http://cordis.europa.eu/erawatch/index.cfm?fuseaction=ri.content&topicID=4&countryCode=SI>
5. European Development Finance Institutions (EDFI) - Razvojno financiranje. Najdeno 25. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.edfi.be/devfinance.htm>
6. European Investment Fund. (2008). *SME Access to Finance in Slovenia: GAP analysis, draft evaluation study*. Luxembourg: European Investment Fund.
7. European Patent Office – EPO (2010). Najdeno 15. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.epo.org>
8. Eurostat. (2010). *High-tech exports*. Najdeno 15. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiir160>
9. Eurostat. (2011). Najdeno 15. januarja 2011 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
10. Evropska komisija. (2010). *Sporočilo komisije: Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*. Najdeno 5. novembra 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
11. JEREMIE. (2007). *Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises: Interim report for Sweden*, EIF.
12. Ministrstvo za pravosodje. (2010). *Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023*. Najdeno 20. oktobra 2010 na spletnem naslovu http://www.mp.gov.si/si/e_pravosodje/resolucija_2007_2023/
13. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. (2010a). Najdeno 20. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.mvzt.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/browse/18/article/256/6737/8b7fc023a1>
14. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. (2010b). *Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2011 – 2020, osnutek za javno razpravo*. Najdeno 15. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.mvzt.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/94/6737/b20897be4e>
15. Musasike, L. (2004). *Role of State-Owned Financial Institutions*. Washington: Svetovna banka.
16. OECD. (2006). *The SME Financing Gap: Volume I Theory and Evidence*. Paris: OECD.

17. PRO INNO EUROPE. (2009). *European Innovation Scoreboard 2009*. Belgium: PRO INNO EUROPE.
18. PRO INNO EUROPE. (2010). *Innovation Union Scoreboard 2010*. Belgium: PRO INNO EUROPE.
19. *Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007-2013*. (2007). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
20. Rašković, M. (2007). *Analiza možnosti ustanovitve nacionalne razvojne banke v Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
21. Rašković, M. (2008). *Analiza vloge in pomena SID banke za slovensko gospodarstvo ter študija možnosti razširitve dejavnosti z novimi produkti za spodbujanje gospodarskega razvoja – dopolnitev 2008*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Rašković, M. (2010). *SEE IFA Network research project*. Končno razširjeno deželno poročilo. Ljubljana: SID banka d.d.
23. Rouse, J., & Jayawarna, D. (2006). The financing of disadvantaged entrepreneurs: Are enterprise programmes overcoming the finance gap?. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 12/6, 388–400.
24. SID banka. (2010a). *Akcijska strategija SID banke, d.d., Ljubljana za obdobje 2011-2014*. Ljubljana: SID banka d.d.
25. SID banka. (2010b). *Letni operativni plan SID Banke d.d.* Ljubljana: SID banka d.d.
26. SID banka. (2010c). Najdeno 20. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.sid.si>
27. SID banka. (2011). *Razvojne priložnosti za slovenska podjetja*. Najdeno 20. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.sid.si/index.php?t=news&id=38&l=sl>
28. Slovenska izhodna strategija 2010 – 2013. Republika Slovenija, 2010.
29. Služba Vlade Republike Slovenije za podnebne spremembe. (2011). *Ozadje in ocena ekonomskih vplivov cilja zniževanja izpustov toplogrednih plinov EU za 20 % in za 30 % do leta 2020*. Najdeno 15. januarja 2011 na spletnem naslovu http://www.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/Analiza_SVPS-20-30_.pdf
30. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve. (2010). Najdeno 20. decembra 2010 na spletnem naslovu http://www.svrez.gov.si/si/delovna_podrocja/nova_evropska_razvojna_strategija_do_leta_2020/strategija_evropa_2020
31. Spodbujevalno razvojna platforma - SRP. (2010). Ljubljana: SID banka d.d.
32. Statistični urad Republike Slovenije. (2009). *Statistične informacije: Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija 2008*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
33. Statistični urad Republike Slovenije. (2010). *Statistične informacije: Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija 2009*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
34. Statistični urad Republike Slovenije. (2011). Najdeno 19. januarja 2011 na spletnem naslovu <http://www.stat.si>
35. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2005). *Strategija razvoja Slovenije*.
36. WEF (2010). *The Global Competitiveness Report 2009-2010*. Geneva: WEF.
37. WEF (2011). *The Global Competitiveness Report 2010-2011*. Geneva: WEF.
38. Zorič, I. (2010). *Potencialna vloga DID banke pri pospeševanju črpanja nepovratnih sredstev EU* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.